

Anže Okorn

Četrta veja oblasti 19(71)–20(17)

A couple flavors

A couple favors

A cup of coffee in the majors

Today's paper

Billy Woods, Bush League

Steven Spielberg začne po resnični zgodbi posnete **Zamolčane dokumente** (The Post, 2017) z nekaj intenzivnimi prizori iz ene izmed vietnamskih provinc leta 1966, s fokusom na nekom, ki je na prvi pogled videti kot vojni poročevalec oziroma novinar. »Kdo je novinec?« vpraša temnopolti vojak soborca glede bradatega tipa, ki poleg srhljivo velikega števila polnih vreč za trupla popolnoma prevzet tipka sredi vojaškega džumbusa, kot bi hotel popisati čim več grozot, dokler so vtisi še sveži. Dež. Tema. Džungla. Dežela svobodnih in pogumnih kot glavna izvoznica *kanon futra*. Streli. »Bivši marinec ... Analitik z ambasade ... Opazuje ...« mu odgovori, ne da bi oči premaknil z *jeepa*, v katerem se opazovani odpelje s po sili prenosnim pisalnim strojem na sovoznikovem sedežu. Beseda gre o Danielu Ellsbergu (Matthew Rhys), ki se je v službi ameriškega zunanjega ministrstva dve leti »štempljal« v Vietnamu, preden se je leta 1971 kot uslužbenec neprofitne organizacije za raziskave in razvoj RAND ter velik zagovornik svetovnega miru odločil, da pomaga v javnost pricurjati tako imenovanim Pentagonским dokumentom, poročilu o svinjsko umazanem zakulisju ameriškega vojaškega posredovanja v omenjeni jugovzhodni azijski državi od 2. svetovne vojne do konca šestdesetih, poročilu, h kateremu je veliki meri prispeval tudi sam.

Spielberg dogodkovno kapljo čez rob, ki dokončno privede do Ellsbergove odločitve, da postane to, kar dandanes imenujemo žvižgač, povzame s kontrastom med pogovorom, ki se odvije med nekim pomembnim letom s predsedniškim letalom, ter novinarsko konferenco osmega ameriškega obrambnega ministra Roberta McNamare takoj po pristanku. Ko slednji Ellsberga pred ostalim osebjem še na letalu pozove, naj bo iskren, ali se je situacija v Vietnamu poslabšala ali izboljšala, ter ta odvrne, da je »predvsem ostala ista«, se minister zgroženo strinja, ter pusti vtis, da se bo zaradi poročila vojna vsak čas končala ...

Seveda sledijo realna tla in novinarski mikrofoni: »KAKO SO LAGALI!« Ellsberg se odloči, da bo treba drevo oblasti

Zamolčani dokumenti, 2017



cepiti z njemu lastno kdo ve kdaj odžagano četrto vejo ... ki je bila kot brezkompromisni perspektivizem morda vselej edini poganjek prave politične levice. Le tako imenovani *leak* je tisti, ki lahko razkrije »strogo zaupne« laži skorumpiranih gospodarsko-političnih (pa tudi drugih) elit, zlije zloglasni en procent s preostalimi devetindevetdesetimi ter nastavi ogledalo ali celo stopi na prste družbeni smetani, ki se ji je več kot očitno skisalo.

S Spielbergovim filmom se gledalec skupaj z ameriškim narodom znajde iz oči v oči z brezsravnim zavajanjem javnosti, dokazi o prikritem zadolževanju, s prirejenimi volitvami, predvsem pa z vpletenostjo kar štirih ameriških predsednikov in njihovih administracij, kot pravi Ellsberg, »v množični umor« le zato, da bi se izognili ponižanju ob vojaškem porazu, za katerega se je že zelo zgodaj vedelo, da je neizogiben ... To je bil vsaj 70-odstotni razlog, da je »umrlo toliko fantov«.

Ellsbergovo skrivno preslikavanje dokumentov posname režiser kot napeto igro s sencami, ki bi Slovence zaradi prisotnosti podobne norosti nemara lahko spomnili na prizore iz Cavazzovega filma **Primer Feliks Langus ali Kako ujeti svobodo** (1991, Anton Tomašič): »Zdaj se pa fotokopiram, jebemti fotokopije, jebemti!«

Če so »novice prvi osnutek zgodovine«, kot v filmu citira svojega očeta lastnica Washington Posta Katharine Graham (Meryl Streep), so pentagonski dokumenti ena izmed oskočnih desk v postajanje, ki vse nenehno meče iz historičnega; politika postaja osebno in obratno; postajanje kot **Most vohunov** (Bridge of Spies, 2015, Steven Spielberg), na katerem je ves čas neznosna gneča; urednikom postaja jasno, da so bili, so, oziroma obstaja velika možnost, da bodo nekoč lutke v krempljih politike – kot »familjonarno« pravi razkrinkani McNamara družinski prijateljici Graham: »Hotel sem, da to izveš od mene ... Jutri bo [New York] Times objavil članek o meni ... Ne bo laskavo.«

Če za *intermezzo* povsem svobodno, kot se za tisk spodobi, prevedemo podnaslovni citat Billyja Woodsa: »Na kavo v

prvo ligo ... Par okusov ... Sem in tja z uslugo, uslugami ... Današnji časopis.«

Visoki krogi, družinski frendi, dividende ... Spielberg prefrigano preplete zgodbi o vstopu družinskega časopisnega podjetja na borzo ter Postovo navezovanje stika s Timesovim virom, potem ko takrat aktualni predsednik Nixon – »primerjala ga je z vanilijevim kornetom« – newyorškemu publicističnemu velikanu prepreči objavo spornih dokumentov s pravno oviro: »Grožnja državni varnosti!« To, da Spielbergov hitri tempo dogajanja v zakajenih redakcijah prekinjajo počasni prizori z zabav in družabnih srečanj družine Graham, ni naključje ...

Piko na i stapljanju elite in »običajnega« življa postavi postajanje ženske. Vdove Graham povsem moški upravni odbor časopisa, v katerem ima sicer kot lastnica zadnjo besedo, sprva sploh »ne jebe« ... Čeprav so založnico v resničnem življenju bojda klicali **Železna lady** (The Iron Lady, 2011, Phyllida Lloyd), je v Spielbergovem filmu nekako sprijaznjena s citatom Samuela Johnsona iz 18. stoletja: »Ženska, ki pridiga, je kot pes, ki hodi po zadnjih tacah. Ne gre mu dobro; si pa presenečen, da to sploh vidiš.«

Potem ko ji je bil – sicer iz profesionalnega vidika – sposoben zabrusiti, »ne dihaj mi za vrat, ženska«, pa prav prek njenega prijateljsko-dolžniškega odnosa z McNamaro spozna (Tom Hanks), da je bil tudi sam preveč prizanesljiv do Johna F. Kennedyja: »Vajini pijanski izleti v Camp David« ... Zaradi svojega razmerja z močjo oblasti je tisk v stalni stiski ...

Je tisk v službi državljanov, kot so menili »ustanovni očetje«, ali tistih državljanov, ki kričijo: »Jaz sem država!«?

Med glasno zmago državnega pravobranilca in tihim navijanjem za nasprotnike njegove pripravnice, katere brat se bojuje v Vietnamu ... Med solventnostjo časopisa in njegovim ugledom ... Med 3 milijoni, ki so za finančnike drobiž, za urednike pa 5-letna plača za 25 novinarjev. Med 4000 stranmi državnih skrivnosti in 10 urami do preloma oziroma roka oddaje ... Med podjetniškim ziheraštvom in

osebjem, ki je zagrozilo z odpovedjo ... Med novinarjem, ki se gre romanopisca in članek komaj spiše v treh dneh, ter poročevalcem, ki ga bo »stisnil do jutri« ... Med vajenčevim nelegalnim vohunjenjem po sedežu konkurenčnega časopisa in shranjeno vozovnico za povrnitev potnih stroškov ... Med diplomatsko in obrambno katastrofo ter »neprestanim bombardiranjem«. Med zaporom in ustavitvijo vojne. Med egom in čutom za pravičnost ... Med teorijo in prakso ... ter cenzuro ... ves čas z obilico humorja: Zakonca, ki sredi Južnega Pacifika na nasledli jadrnici kričita: »Rešena sva!«, potem ko ugotovita, da sta Nixonu donacijo za predsedniško kampanjo le obljubila, ne pa še dejansko dala.

Med njo, ki objavi kočljivih dokumentov pravi »da«, in njim, ki pravijo »ne« ... **Vsi predsednikovi možje** (All the President's Men, 1976, Alan J. Pakula) skupaj s svojimi ženami dobijo možnost »postajati-ženska vseh nas«, kot pravi Deleuze. Identiteta lastnice časopisa se porazgubi med vrsticami objavljenega članka. Odločitev za zamolčano zgodbo jo iz soban, obitih z mahagonijem, kjer jo upoštevajo le zaradi podedovanega položaja, požene na svež zrak, prisili jo v odnos do druge zunanosti ter jo reši olesenosti. Gre za to, kot pravi Deleuzov Anti-Ojdip, da "se v teh intenzivnih postajanjih, prehodih in selitvah vse meša, ves ta odklon od smeri, ki narašča in upada s tokovi časa – dežele, rase, družine, starševski nazivi, božji nazivi, zemljepisne in zgodovinske oznake in celo raznovrstne novice." A *propos* Katharinini začetni sprijaznjenosti z zgoraj omenjenim pasjim citatom Samuela Johnsona: »Mi vsi smo mali psi, imamo potrebo po kroženjih in po tem, da nas sprehodijo.« Po zadnjih tacah ...

Igra vseh nastopajočih v Spielbergovim političnem trilerju je resnično več kot prepričljiva, se pa zgodi, da režiserja na trenutke zanese v območje brezpotrebne patetike: na primer, ko vsi hipiji pred sodiščem s pogledi sledijo zmagooslavni Katharine, češ, kaj je storila za nas; novinar Ben Bagdikian, ki si zadovoljno pokima, ko se zaradi pogrnanih tiskalnih strojev začnejo tresti stene ...

To je pa vsaj tako *fake* kot dandanašnji *news*. **E**

Zamolčani dokumenti, 2017

